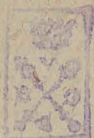
URZĄDZENIE WIECZYSTE
KROLEWSZCZYZN

Stosowne do Zasad przez Stany Seymuiące przyiętych, w Dniu 19tcm Grudnia Roku 1791.

ARTYKUŁ I.

Przez wzgląd na powszechne Dobro Rzeczypospolitey Naszey, i całey Powszechności Narodowey: My Krol za Zgodą Skonfederowanych Rzeczypospolitey Stanów nieodzownym wyrokiem stanowiemy, aby wszystkie Dobra w Koronie i Litwie, Królewszczyznami zwane, [illegible] w iakieykolwiek bądź Nomenklaturze dotąd pod ogólnym Prawem własności, czyli dziedzictwa Rzeplitey zostaiące, przedane były na wieczyste dziedzictwa Obywatelskie, a to w czasie i sposobie niżey opisanym; waruiąc, iż prawa doczesne czyiekolwiek na tychże Królewszczyznach rozciągaiace się, ocalone mieć chcemy, podług niższych ustawy tey opisów.

ARTYKUŁ II.

Zaręczenie nienaruszoney pewności nabytego Królewszczyzn dziedzictwa, oraz porównanie nowych dziedzictw z dawnemi dziedzictwami, co do ciężarów publicznych i wszystkich Praw Ziemiańskich,

Uważaiąc, iż wszelka własność Obywatelska, mianowicie zaś własność Ziemska nieruchoma, ani pomyślności Obywatelów należycie nie ustanawia, ani w ogule bogactwa Kraiowego w miarę wielkości swoiey waloru niema, ieżeli prawem nazawsze nieporuszonym stałość iey zabespieczona nie będzie; przeto:

1mo. Na czele tego Prawa Naszego, względem przemiany teraźnieyszey

392857

III

Królewszczyzn w Dobra Ziemiańskie dziedziczne, kładniemy to główne Prawo wiary Publiczney, spokoyności Obywatelskiey, i bespieczeństwa tychże maiątków, iako istotną Zasadę powszechnego kredytu, przemysł Kraiowy ożywiaiącego; zaręczaiąc nayuroczyściey nie poruszone na zawsze utrzymywanie teraźnieyszey Dóbr Królewskich przedaży. Nadto waruiemy, iż odtąd wszelkie z tego źrzódła pochodzące prawa własności i dziedzictwa, równie za nie wątpliwe i niezaprzeczone w całym Narodzie Naszym utrzymywane bydź maią, iak wszystkie inne dziedzictwa.

2do. Królewszczyzny tym Prawem zamienione na dziedzictwa szczególne Obywatelskie, żadney na potym różnicy od innych wszelkich Dóbr Ziemiańskich w rozkładzie ciężarów Publicznych podlegać nie maią; przeto w przedaży Królewszczyzn na dziedzictwa Ziemiańskie wszystkich nabywców ostrzeżonych mieć chcemy: że te dobra zaraz od przemiany własności ich ogólney w własność szczególną Obywatelską, oprócz wszelkiey opłaty za wartość dziedzictwa skarbowi Rzpltey, podług niższych prawa tego opisów należącey, równy Ziemiański podatek, iak inne dawne Dobra Ziemiańskie znosić będą, a na przyszłość od iednakowego rozkładu ciężarów Publicznych, ieżeliby iakie z Prawa powszechnego wypadały, wyięte być nie maią; iako też nawzaiem pod żadnym pozorem większych nad dawne Ziemiańskie dobra podatków nigdy narzuconych mieć nie będą mogły.

3tio. Nie będzie wolno odtąd pod żadnym pozorem na Seymach żadnych wnosić ~~na~~ naruszenie w czymkolwiek takowych przedaży; nie będzie wolno Nam Królowi, ani Następcom Naszym w Propozycyach od Tronu, do Obrad Seymowych podawanych nic podobnego umieszczać, pod warunkiem uznania takowych Propozycyi za krok gwałtu bespieczeństwu Publicznemu przynoszący; nie będzie wolno w żadney Instrukcyi dla Posła od Wybierców iego służyć maiącey nic takowego rzeczonym przedażom Ziemskim przeciwnego umieszczać,

pod

pod warunkiem nie legalności wyboru Poſłów, którzyby w takie Inſtrukcye opatrzeni byli, nakoniec nie będzie wolno na Seymie żadnym, czyli to w złączeniu Izb obydwóch, czyli po rozłączeniu onych, żadnemu z Seymuiących pod iakimkolwiek bądź pozorem wprowadzać takiey materyi, któraby naruszała takową przedaż i porównanie zupełne tych nowych dziedzictw z dawnemi dziedzictwami, pod ſurowością wyłączenia natychmiaſt z liczby Seymuiących, i odeſłania do Sądów Seymowych po ukaranie za wzruſzenie spokoyności Publiczney.

4to. Do tey nieporuſzoney na zawſze uſtawy zaręczenia dobrey wiary Publiczney, łączemy i ten ogolny warunek, umacniaiący beſpieczeńſtwo wſzelkich maiątkow Obywatelſkich, zaręczaiąc ſobie nawzaiem My Król i Zgromadzone Stany Seymuiące między sobą, a powagą naywyżſzey Władzy zupełnego Seymu, zaręczaiąc iak nayuroczyściey Narodowi całemu, iż odtąd nigdy rozpoznawania iakiegokolwiek sporu o własność, tak między Obywatelami zachodzącego, iakoteż między kimkolwiek, a ſkarbem Publicznym podnieſionego, ani do Władzy Prawodawczey, ani do Władzy Wykonawczey wprowadzać niedopuściemy, lecz do Władzy Sądowniczey, gdzie co z przepiſu Praw należy, i z ſamego porządku Sądowości przychodzić ma, zawsze takowe ſprawy zwrócone mieć chcemy, a warunek ten do iſtotnych Zasad uſtanawiaiących granice podzielnych Władz ogólnego Rządu Wolney Rzeplitey należeć uznaiemy. Takowe zaręczenie ~~nienaruſzoney pewności wszelkiego nadania Dóbr Ziemſkich,~~ oraz porownanie nowych dziedzictw z dawnemi dziedzictwami, we wszyſtkich Prawach Ziemiańſkich, a mianowicie co do rozkładow ciężarow publicznych mieſzczone będzie w Paktach Konwentach, do zaprzyſiężenia przez Królów Naſtępcow Naszych.

ARTYKUŁ III.

Załatwienie wszelkich sporów prawnych i granicznych w Królewszczyznach, poprzedzaiące przedaż onych na Dziedzidwa.

Przed uſkutecznieniem przedaży Królewſzczyzn na wieczyſte dziedzictwa Obywatelſkie dopełnione mieć chcemy to, co naſtępuie:

1mo. Jako Aſſeſſoryom zalecone ieſt załatwienie wſzelkich sporów prawnych między Królewszczyznami, a Miaſtami wolnemi, tak równie Prawem ninieyſzym zalecamy tymże Aſſeſſoryom, aby wſzelkie spory prawne dotąd rozpoczęte między Królewſzczyznami, a inney natury dobrami o własność, czyli o naturę dóbr rozſądziły, i oſtatecznie ukończyły, przed czasem prawem niniejſzym do przedaży Królewſzczyzn zamierzonym. Gdzieby iednak Luſtratorowie spraw takowych ukończonemi niezaſtali, nie zwłocznie uwiadomią o tym Aſſeſſorye, które takie ſprawy przed innemi ſprawami rozſądzić obowiązane będą.

2do. Wſzelkie ſpory o granice między Królewſzczyznami, a inney natury dobrami, niewyłączaiąc tych nawet, które ſą appellowane do Aſſeſſoryi, a w nich dotąd nieukończone, załatwione będą oſtatecznie przez Sąd Rozgraniczenia normalnego, podług przepisu osóbnego na to Prawa.

3tio. Wſzelkie sprawy między Miaſtami Wolnemi, a Królewſzczyznami, bądź o grunta, bądź o inne użytki z iedney, lub drugiey ſtrony zaprzeczone, ukończone bydź maią przez Aſſeſſorye przed przedażą Królewſzczyzn.

4to. Wſzelkie ſpory o grunta, ſwobody, tudzież o daniny i powinności Włościan w Królewſzczyznach osiadłych, oſtatecznie rozwiązane bydź maią przed przedażą Królewſzczyzn, przez Referendarye Oboyga Narodów, podług osobnego o nich Prawa.

5to. Gdyby podług wyżſzych Artykułu tego Paragrafów, to ieſt: pierwſzego, trzeciego czwartego, żadna

ſtrona

ſtrona takowych ſpraw, czyli to w Aſſeſſoryi, czyli w Referendaryi, przed przedażą Krolewſzczyzn nie dochodziła; wtedy ſprawy te, ile ſię ściągaią do pożytkow ſtron, za upadłe na zawſze poczytane zoſtaną. Ile zaś rożnicę czynić mogą w dochodzie publicznym Rzeczypoſpolitey, Luſtratorowie w naſtępuiącym Artykule opiſani doſtrzegać będą, aby rzecz z dowodow odkryta i uznana zoſtała w Sądzie przyzwoitym podług Artykułu tego opiſow pierwey, niżeli uchwalona tym Prawem przedaż Krolewſzczyzn w ſkutku naſtąpi. Po ktorey żadne iuż ſpory podnieſione bydź nie mogą, i Rzeczpoſpolita żadnego ſobie do nich zwrotu, ani ſwoim Prawa-nabywcom nie zoſtawuie.

ARTYKUŁ IV.

O Luſtratorach i ich Pomocnikach.

1mo. Urząd Luſtratorow na Seymikach obranych trwać będzie przez czas Prawem ninieyſzym zamierzony, do zupełnego ukończenia dzieła im powierzonego. Na mieyſce zmarłego Luſtratora ma bydź obrany nowy Luſtrator na pierwſzych Seymikach naſtępuiących; Luſtratorem bydź może każdy Obywatel w Xięgze Ziemiańſkiey zapiſany, choćby na żadney Funkcyi publiczney ieſzcze nie był, aby tylko zdatność iſtotną do tego dzieła potrzebną poſiadał. Obywatel Staroſtwo maiący na Luſtratora wybranym bydź nie może.

2do. Tych Luſtratorow Kommiſſya Skarbowa Oboyga Narodów mieć będzie pod Zwierzchnim dozorem ſwoim, dobieraiąc po dwoch z wyboru przez powiaty uczynionego, doda zawſze trzeciego znaiącego Goſpodarſtwo mieyſcowe *reſpective* Prowincyi, od ſiebie, ktory wſpolnie z pierwſzemi dwiema, komplet zawſze ſkładać będzie; tak podzielonych na kompleta Kommiſſya używać będzie do luſtracyi Krolewſzczyzn, podług potrzeby i porządku Prawem ninieyſzym przepiſanego. Stoſownie do tegoż Prawa dawać im będzie Inſtrukcye i informacye, z dokładnym obowiązkow

ich wyſzczególnieniem. Luſtratorowie zaś, zaſięgać maią od Kommiſſyi Skarbowey wſzelkiey potrzebney wiadomości, rady i pomocy, a nadto obowiązani będą donoſić Kommiſſyi podług iey żądania o ſtanie roboty ſwoiey.

3tio. Kommiſſya Skarbowa użyie Luſtratorow, nayprzod do zluſtrowania i urządzenia wſzyſtkich Krolewſzczyzn wakuiących. Porządek zaś, czyli koley luſtracyi i urządzenia w każdey Prowincyi Krolewſzczyzn niewakuiących ułoży naſtępuiącym ſpoſobem: ſpiſze na oſobnych biletach Krolewſzczyzny oddzielne każdey Prowincyi: Wielkopolſkiey, Małopolſkiey i Litwy; tak rozdzielone bilety Krolewſzczyzn w każdey Prowincyi, włożywſzy w oſobne naczynie przyzwoite, loſem wyciągać każe, a iakim porządkiem wyciągnięte będą w każdey Prowincyi Krolewſzczyzny na biletach zapiſane, takimże ſamym porządkiem i koleią podawać ie będzie do Luſtracyi w każdey Prowincyi. Porządek takiey Luſtracyi Krolewſzczyzn, loſem oznaczony, ma bydź zapiſany w Protokule Kommiſſyi.

4to. Gdyby ktorzy uprzywileiowani Poſſeſſorowie bez kolei z loſu wypadaiącey podali dzierżawy ſwoie Kommiſſyi Skarbowey do prędſzego urządzenia i przedania, tedy Kommiſſya przed innemi Krolewſzczyznami z loſu wypadłemi urządzać ie zaleci, i w porządku niżey opiſanym licytować będzie.

5to. Dobranie i ugodzenie potrzebnych Luſtratorom Ziemiomiercow, Piſarzów, i innych tym podobnych pomocników światłu i cnocie ſamey Kommiſſyi Skarbowey poruczamy.

ARTYKUŁ V.

Szczególne urządzenia poprzedzaiące przedaż Krolewſzczyzn, a w tym ſzczególne obowiązki Luſtratorow.

1mo. Ogólną powinnością czaſowego Urzędu Luſtratorów, ieſt doſkonale

ſe urządzenie Królewſzczyzn, do rozprzedania onych nà wieczność.

Co w naſtępuiących ſzczegółach obiaśniamy; 1mo. Luſtratorowie obowiązani będą dopilnować zupełnego ukończenia wiſzących iakichkolwiek ſporów prawnych między Królewſzczyznami y Dobrami Ziemiańſkiemi, tudzieeż między miaſtami wolnemi, czyli to o własność, czyli o prawdziwą granicę według wyżſzego Artykułu III. Dla zupełney zaś pewności granic, między Królewſzczyznami, a Dobrami inney natury, tudzież między Królewſzczyznami, a Miaſtami wolnemi dopilnuią ciż Luſtratorowie, aby Królewſzczyzny wſzyſtkie, tam nawet, gdzieby ſpòròw granicznych nie było, dokładnie rozgraniczone, y pewnemi znakami granicznemi oznaczone były w całkówitych obwodach ſwoich. 2do. ~~Dopilnuią także zakończenia ſporów wſzelkich tak w Aſſeſſoryach, iako y w Refendaryach ſtoſownie do tegoż Artykułu III. w czym wſzyſtkim,~~ gdzieby iakie ſpory nieułatwione nalezli, donioſą o tym niezwłocznie Kommiſſyi Skarbowey, a ta dopilnować ma przez Plenipotentów y Officialiſtów Skarbowych, aby ſpory takowe oſtatecznie ułatwione zoſtały, w Sądach gdzie z Prawa należy, 3- Komiſſye Woiewódzkie obowiązuiemy, aby na żądanie tych Luſtratorów we wſzyſtkim pomocą były, co do zupełnego urządzenia Królewſzczyzn tym prawem przepiſanego dążyć będzie. 4to, Wewnętrzny ſtan oſiadłości na niewzruſzonych zaſadach urządzą: maiąc to w widoku, aby los włościan, rolników, uczynili pomyślnym y ſtałym, a oraz, aby w tey ſamey poprawie loſu Włościan, wynalezli nowe zrzódła powiękſzenia wartości dóbr dla przyczynienia Skarbowi Publicznemu dochodu.

2do. Co ſię tycze ſzczególnego urządzenia wewnętrzney Królewſzczyzn oſiadłości, Luſtratorowie obeymą nayprzód ſtan gruntów, y dla tego zaczną od Geometrycznego rozmierzania każdey Królewſzczyzny, z wyſzczególnieniem gruntów ornych, y łąk, paſtwiſk y laſów, tudzież z oznaczeniem wſzędzie różnicy ziemi dobrey, śrzedniey y podłey, nakoniec granice używalne między wſiami, bądź iedney Królewſzczyzny, bądź inney

przyległey, na mappie znaczone bydź maią.

Tym czasem zaś, kiedy Geometrowie zatrudnieni będą robotą swoią w przeciągu tego czasu sami Lustratorowie używszy przybranych pomocników, weydą w rozpoznanie działów gruntowych Włościańskich y łanów dworskich, ile z opisów podawczych, y lustracyinych inwentarzów, iako też y z wybadania od Gromad dociec będą mogli. Wyciągną ztąd zupełny opis podziału gruntów każdey osady, iaki iest w teraznieyszeyszym używaniu: poznaią Prawa, y nadania Włościańskie, a co znaydą dowodnego, porządnie u siebie zapiszą. Wypytaią się o wszelkie powinności y zwyczaie, o daniny, opłaty iakie rzeczywiście są w używaniu w Krolewszczyznach. Te u siebie znosić będą z powinnościami w inwentarzach podawczych, y lustracyinych zapisanemi. Dochody z arend, czyli z propinacyi karczemnych y z innych źrzódeł wszelkich, iakie się gdzie znaydą, dowodnie poznać maią, y zapisać. Nakoniec, iaka może bydź szczególna każdych dóbr zaleta, z posady, z przyległości Miast y portów, lub z innych szczegułów każdemu mieyscu właściwych, wartość dziedziczną pomnożyć mogących, to wszystko w opisie swoim umieszczą, aby w czasie gotowe u siebie znalezli wiadomości, z których dalsze rozporządzenia wypadac będą.

3tio. Zasiągną także dokładney wiadomości w każdym Powiecie, iaka w różnych Okolicach zwyczaiem powszechnym ustanawia się cena wszelkich powinności y danin z dóbr Ziemskich na wieczystą przedaż? iaki wzrost wzięła ta cena od lat kilku y kilkunastu, wymiarkuią do iakiego stopnia mogłaby bydź podniesiona ta cena, w okolicznościach pomyślnych Kraiu naszego, w czasie pomnożoney konkurencyi do wolnego nabywania Prawem dziedzicznym Dóbr Ziemskich; użyią y tey pilności, aby corocznie ziechali na mieysce publicznych Kontraktów Obywatelskich, gdzie uważać będą, iak się zwykle ustanawia między Obywatelami wieczysta cena Dóbr Ziemiańskich, z iakich zrzódeł, y w iaki sposób rachuią się intraty: iaki iest pokup na Dobra, wyrozumiewać będą z

świa-

tłych i cnotliwych Obywatelòw, do iakiego ſtopnia ſłuſzna cena dziedzictwa Kròlewſzczyzn doprowadzona bydź może?

Wſzelkie zaś takowe wiadomości, porównania i obſerwacye, czyli uwagi ſwoie właſne w porządnym opiſaniu zachowaią, aby z nich w czaſie korżyſtali dla należytego wynalezienia szacunku dóbr, gdy będą podawane do licytacyi.

4to. Gdy dzieło wymiaru Geometrycznego każdey Krolewſzczyzny w całości zakończone będzie, i mappa w zupełnym porządku złożona zoſtanie od Geometròw, w tedy Luſtratorowie ſami, używaiąc do pomocy Geometrow, Rachmiſtrzów i Piſarzów, znieſą wielkość gruntów Włościańſkich i Dworſkich z podania ſobie iuż wiadomą i opiſaną z rzeczywiſtą rozległością przez Geometrów wynalezioną. Doſtrzegą zaraz z tego porównania, co za układ wypada w nowym urządzeniu takowych pomiarów ſtoſownie do prawdziwey rozległości gruntów, a z drugiey ſtrony względnie do liczby goſpodarzów rolników każdą oſiadłość ſkładaiących. Zachowaią z zupełną dobrą wiarą i ſprawiedliwością, co z Prawa, oraz nadań pewnych i prawnych należeć komu znaleźii. Lecz dla powſzechnego i wſpólnego dobra każdey oſady, i dla ſtałych korzyści każdego Włościanina, takie wſzędzie pomiary gruntów zrobić każą, iakich mieyſcowy porządek wyciągać będzie, ocalaiąc każdemu właſność gruntową, iaka komu ſłużyła z nadania dowiedzionego, co do iey wartości, lecz gdzie potrzeba, używaiąc ſłuſzney zamiany, Rolnikom nie doſtateczny grunt poſiadaiącym, nadadzą więcey roli z wolnych i puſtych gruntów, zachowuiąc wtym przynależny wzgląd i na miarę potrzeb rolnika, i na miarę ciężarów do roli przywiązanych.

C 6to,

5to, W każdey wsi pomiary rolnicze i grunta wſzelkie do każdego wydziału goſpodarſkiego przyłączone, iako w Inwentarzu dokładnym, ktòry za podawczy, przyſzłemu dziedzicowi ſłużyć ma, opiſane będą, tak na polach i mieyſcach wſzelkich oznaczone bydź maią znakami trwałemi, których odnawianie w pewnych czaſach każdey gromadzie wieyſkiey zalecone będzie. Też ſame pomiary i wydziały Mappa Geometryczna wſkazywać ma, której po dwa Exemplarze do każdego oddziału sporządzone bydź maią, aby ieden oddany był przyſzłemu nabywcy, a drugi, aby w Archiwum Kommiſſyi Skarbowey był zachowany.

6to. Wſzyſtkie Królewſzczyzny podzielone bydź maią na części w takim porządku, aby podzielnie rozprzedane bydź mogły, i razem w tym celu, aby rozłączne części oſobno ocenione, i do taryff Skarbowych wpiſane, chociaż przez iednego nabywcę zakupione teraz będą, mogły napotym z łatwością rozdzielać ſię w ſprzedażach, ſpadkach i działach Obywatelſkich. Z tego też powodu ſtarać ſię będą Luſtratorowie dzielić Królewſzczyzny na naymnieyſze, ile bydź może części do ſprzedania, z tym iednak warunkiem, aby każdy Folwark, czyli części oſobne zagoſpodarowanie ſkładać maiące, doſtateczną wygodę goſpodarſką, względem ſamego dziedzica, i względem oſiadłości gromadzkiey w ograniczeniu ſwoim znaydować mogły, niedopuszczaiąc takich podziałòw, z których wynikałoby zmnieyszenie wartości rozerwanych części, iaką one w złączeniu ſwoim mieć mogą, i nadal dla dziedzica, i w czaſie przedaży na podnieſiene ceny wieczyſtey dla ſkarbu publicznego. Te przeſtrogi w ſzczególności rozciągamy do kuźnic wſzelkich i innych takowych Fabryk, które bez zwykłey pomocy przyłą-

czonych wiosek i lasow upadacby musiały. Waruiemy nadto, iż w takowym podziele Krolewszczyzn na części osobne do przedania łączone nie będą w iedną część, ani dwa Folwarki, ani też te kawałki Królewszczyzn, ktore się z sobą nie stykaią, lecz są otoczone dobrami inney natury. Nakoniec Lustratorowie zaymować nie maią w grunta Królewszczyzn do sprzedania tych wszystkich gruntòw w Królewszczyznach, które naydą, albo nadane Kościołom iakim i Cerkwiom, albo w spokoynym onych używaniu dotąd dzierzane. Wszelkie zaś dochody Kościołom i Cerkwiom należące się w Królewszczyznach wyłączone bydź maią, z ogolnych intrat Królewszczyzn. A gdzieby Kościoły, lub Cerkwie Parafialne tylko potrzebowały nadania iakiego gruntu, lub połączenia onego w iedno, to Kommissya Skarbowa, wraz z Kommissyą Porządkową mieyscową na przełożenie Zwierzchności Duchowney w mierney proporcyi, uznawszy z Lustracyi potrzebę, nadać będzie mogła. Nadanie zaś takowe przechodzić nie ma trzech Włok gruntu.

Gdzieby zaś były lasy, bory, błota i grunta puste, a zbywaiące od zwyczayney potrzeby podzielonych części Królewszczyzn, te ieżeli sposobne nie są do wyrabiania towarów leśnych handlowych, oddzielone bydź maią do osobney przedaży, choć i na włoki; zaś lasy i bory sposobne do wyrabiania towarow handlowych, i do ustanowienia porządnego gospodarstwa lasowego, aby tym pewniey zachowane były, im porządniey będą mogły bydź używane, nie maią bydź dzielone na drobne kawałki, ale na dostateczne do porządnego gospodarowania części i rozległości, według gatunku drzew, posady lasow, bliskości rzek spławnych i przyległości okolic. Tak podzielone folwarki, czyli rożne części Królewszczyzn, tudzież lasy, bory i błota do podzielnego sprzedania wniesione bydź maią na oddzielne Mappy Geometryczne, a każda część w całym określeniu swoim wieczystemi granicami oznaczona zostanie.

7mo. Co ſię tycze opiſu powinności, danin i opłat Włościańſkich, iakie przyſzłym dziedzicom należeć maią, te wyciągną z nadań pewnych i prawnych, iakie tymże Włościanom ſłużą, wedle obiaśnienia przez Inwentarze luſtracyine i przez Dekreta Referendarſkie, lub Aſſeſſorſkie, ſtoſownie do pomiaru gruntow, iakie przy każdym znaydą, albo z wolnych i puſtych rol naddadzą, czyli powiękſzą; na koniec ciężary publiczne dotąd nad równość Dobr Ziemiańſkich przez Włościan w Królewſzczyznach znoſzone w daninę i opłatę gruntową przemienią, zaciągaiąc do Czynſzow puł Podymne, a za uchylony podwoyny zaciąg do Woyſka, za ſzczegolny ciężar ſtanowiſk Woyſkowych i ſzarwarków nadzwyczaynych w potrzebach rządu, iuż odtąd nie do Krolewſzczyzn przywiązany, ale bez różnicy do całego Kraiu rozciągniony, opłatę, czyli daninę przyzwoitą z ſłuſznym umiarkowaniem poſtanowią, i do powinności gruntowych przyczynią, ſtoſuiąc ſię w tey mierze do Inſtrukcyi, iaką od Kommiſſyi Skarbowey mieć będą. Przez co i dochód ſtały Rzeplitey powiękſzony będzie, i więkſze zbliżenie ſtanu Włościan w tych nowych Dziedzictwach naſtąpi, względem ſtanu Włościan w dawnych dziedzictwach.

Dla uſtanowienia zaś tych ſłuſznych powinności danin i opłat, ile onych różne odmiany w urządzeniu gruntow Włościańſkich na wieczność wyciągać mogą, zwłaſzcza gdzie nadania prawne, iako i Dekreta Referenda[illegible], albo nie zaſzły, albo nie do przypadku należą, uważać będą Luſtratorowie zwyczay Woiewodztw, Powiatów i okolic różnych, ſtoſownie do wielkości i dobroci gruntu, oraz ſzczególnych korzyści mieyſcowych.

Baczność także mieć będą na ſtan Włościan, i na ſtan rolnictwa Dworſkiego, aby w rozkładzie powinności gruntowych, w Czynſzach, w Daninach produktowych, i w robociźnie, tak ſposobności Włościan, iak i potrzebie goſpodarſtwa Dworſkiego dogodzili.

Gdzie

Gdzie robocizna dla Dworu mniey potrzebna, z przyczyny licznieyſzey oſiadłości Wſiów, a ſzczupłości łanów Dworſkich, albo cale nie używana okazałaby ſię, opłata zaś od gromad w ſamych pieniądzach zdawałaby ſię zawodna, dla niepewności odbytu produktów Wieyſkich, tam zbożową daninę, mianowicie żyta y ięczmienia na browary y gorzelnie dla Dziedziców przygodnego, lub w części, lub w całości z pewnego pomiaru gruntów oznaczą, iako y w innych produktach Wieyſkich. Gdzie nakoniec pieniężne. Czynſze dogodne być mogą, równie na ſtronę Dziedzica, iako na ſtronę Włościan, zamiaſt wſzelkich innych powinności y danin, lub w większey części przy niektórych daninach, tam Czynſze według ſtanu rzeczy aktualnego uſtanowione do śrzedniey ceny zboża przyrównaią, y Jnwentarzem podawczym na ſtronę przyſzłych Dziedziców wyraźnie oſtrzegą. Co dwanaście lat Czynsz takowy pieniędzmi do proporcyi ceny, zboż teraz tym czynſzem porównanych, zwiękſzać ſię powinien, ieżeli ciągiem lat podwyżſzona znaydzie ſię, na ten czas cena zboża tego ſamego w śrzednim umiarkowaniu z okolicznych targów Mieyſkich wzięta y z oſtatnich kilku lat wyciągnięta. Jeżeli zaś nieokaże ſię podwyżſzona w takowy ſpoſób zbóż cena, tedy Czynſze pieniężne bez żadnego podwyżſzenia na drugi takowy przeciąg lat płacone będą, y tak naſtępnie, zachowuiąc zawſze te zmiany, albo utwierdzenia iednakowych Czynſzów albo ich podwyżſzenia w iednakowey odległości lat 12. w przeciągu których, pod żadnym pozorem nic do Czynſzu tego przczyniać Dziedzicowi nie wolno będzie, gdy też z drugiey ſtrony z powodu iakiego zniżenia cen zbożowych początkowo uſtanowiony czynsz iako y na zmianach ſwoich do ceny zboża ſto-

sowany zniżeniu podpadać nie będzie. Wszakże iednak żadne inne gospodarskie Włościan korzyści y zarobki, choćby naywiększe z pomyślnością czasów pomnożone, nowey opłacie czynszowey, na rzecz Dziedzica podpadać nie będą, chybaby wynikały z nowych dobrowolnych Kontraktów. Wolno zaś zostanie w każdym czasie Dziedzicom y Włościanom zamieniać przez dobrowolne wzaiemne ugody y Kontrakty początkowo Inwentarzem podawczym ustanowioną powinność y daninę, albo Czynszowe opłaty, iako to powinność robocizny na daninę zbożową lub inną, albo na Czynsze pieniężne; y przeciwnie obowiązek płacenia Czynszu pieniężnego zamieniać na pewne daniny w produktach, czyli na robociznę. A takowe dobrowolne ugody pod Prawa powszechne, stałość dobrowolnych Kontraktów zabespieczaiące podpadać maią.

8vo. Dla utrzymania w przyzwoitey sile rolnictwa Kraiowego y samych rolników, pomiary gruntów rolniczych X tak rozróżnią w opisaniu Inwentarskim, aby wydziały gospodarzów, rolnikow zawsze utrzymywane były w pewney nie rozerwaney całości, równie także działy półrolników, co stosownie do różnych Prowincyów y Woiewództw rozumieć się ma, gdzie różne podziały na włóki, lub na grunta pługowe poczworne y parowe, albo inaczey zwane, są w używaniu, ostrzegaiąc, iż po zmarłym Oycu grunt iego od pewney miary w drobnieysze rozdział iść nie powinien.

X Lustratorowie

9no. Jako wszyscy Włościanie osiedli w tych Dobrach dotąd Dziedzictwu Rzplitey podległych Prawem własności wieczystey grunta sobie nadane posiadaią, które onym z ich Potomkami służą, y przy takich prawach na zawsze zachowani być maią z przywiązanemi do każdego wydzaiłu grun-

łu gruntowego obowiązkami, tak z mocy tegoż Prawa własności, gdyby ktòry Włościan grunt swòy innemu sprzedać chciał, to iemu wolno będzie, aby tylko Dziedzicowi okazał, że dostatecznego Zastępnika na swoim mieyscu osadza y grunt nad oznaczoną z mocy tego prawa, miarą nie zmnieyszony iemu zostawuie; na co Dziedzic przyzwol nie swoie na piśmie wyda bez żadney opłaty, aby to służyło nowemu nabywcy gruntu, za dowòd prawny otrzymaney, własności wieczystey tego samego gruntu y całego obeyścia po pierwszym osiągnionego. Lecz gdyby też ktòry przez dwa lata niewypłacał Daniny, albo nie wypełniał powinności z gruntu iego należących, lub onże porzucił, a gromada gruntu iego przyiąć y obowiązkòw onego zastąpić nie chciała, na òwczas Dziedzić mocen będzie gruntem tym według woli swoiey rozrządzić.

10mo. Innym ludziom na gruncie osiadłym, ktòrzy nie tak z rolnictwa, iako z innego zarobku żyią, y rzemiosłem iakim, lub innym przemysłem bawiąc się, bez trzymania roli dorobek swòy pomnażać mogą, iednak w pomoc do żywności y wygody swoiey, część iaką gruntu utrzymuią, albo otrzymać żądaią na ogrody, sady, łąki, iako y na małe obsiewy zbożowe prawem nadania wieczystego, takowe grunta służyć maią za słuszną opłatę czynszu, lub inney daniny, czyli robocizny iakiey, ktora ma być wyszczególniona względem każdey części. Temi częściami dzieci po Rodzicach dzielić się mogą, i wkażdym czasie takowe części podzielnie właściciel za wiadomością dziedzica, komu innemu sprzedać iest mocen, z warunkiem opłacenia przez nabywcę czynszu, bądź daniny, albo pełnienia powinności, iaka w każdey części należy. Wszyscy zaś ludzie gruntu nietrzymaiący, y pod żadnym

kontraktem nie zostaiący, wolni od wszystkich obowiązków Włościańskich, względem przyszłego Dziedzica zostawać maią, iedynie tylko Zwierzchności mieyscowey podlegaiąc, dopóki na gruncie zostawać będą.

11mo. Intraty Starościńskie z Arend, Propinacyi, Czynszów Mieyskich, z innych źrzodeł wynikaiące, wszelkiemi dowodami maią być wyiaśnione, y stosownie do zapadłego Prawa o Miastach maią być ustanowione. Zatym w szczegułach swoich, ile ich zamyka się, w obrębie gruntu Mieyskiego, będą wpisane, y do Summaryuszu Intrat każdey Królewszczyzny osobno przyłączone.

12mo. Po ustanowieniu powinności danin y opłat wszelkiego rodzaiu od Włościan z każdego pomiaru należnych, y z wszelkiego nadania wynikaiących, po urządzeniu zupełnym przyszło-podawczego, każdey Wsi Inwentarza, przystąpią ~~Kommissarze~~ (Lustratorowie) do ułożenia ceny wszelkich danin y robocizny, lub wysiewów, iaka w każdym mieyscu według prawideł wzwyż przepisanych na wieczystą przedaż Dòbr stanowić się może. Ztąd wyrachowaną na pieniądze Summę wyciągną, y wszelki inny dochód z Czynszów, z Arend, z Propinacyi, albo z Kuźnic, czyli innych Fabryk y iakichkolwiek źrzedeł gruntowych wynikaiący, opiszą, Nakoniec z tego wszystkiego Summaryusze Intraty w gatunkach swoich mianowaney ułożą, y dochòd całkowity w ogólną Summę ściągną względnie do każdey części albo Folwarku, iak z rozdziału przedażnych części y z ograniczenia wypadło. Ocenią przyzwoicie wartość lasòw, borów, błot, y gruntów pustych do osobnego przedania oddzielnych podług Paragrafu VI. tegoż Artykułu. Dołożą ieszcze w tym Summaryuszu, ieżeli które Dobra szczególną iaką zaletę maią z przyległości rzek spławnych, Miast

Handlo

Handlowych, albo z bliſkości ſąſiedzkiego pogranicza, przez co ſłuszną ich cena podnieſiona być może.

13tio. Tym ſpoſobem dopełniwſzy Dzieła Luſtracyi, każdey Królewſzczyzny Luſtratorowie, zaraz po ukończeniu onego, przeſzlą do Kommiſſyi Skarbowey O. N. ieden Exemplarz dzieła Luſtracyi przez ſiebie podpiſany, z przyłączeniem do każdey oddzielney części Summaryuſzu; a drugi takiż złożą w Kancellaryi X Kommiſſyi Powiatowey tego Województwa, Ziemi, lub Powiatu, do którego zluſtrowana Królewſzczyzna należy. Trzeci zaś na gruncie zoſtawią.

X Porządkowey mieyscowey

ARTYKUŁ VI.

Porządek sprzedaży Królewszczyzn iuż urządzonych.

Wſzyſtkie Królewſzczyzny, które podług wyżſzego opiſu zluſtrowane y urządzone zoſtaną, Kommiſſya Skarbowa O. N. przedawać ma na Wieczyſte Dziedzictwa, a to w mieyſcu, w czaſach, y w ſpoſobie, iak naſtępuie.

1mo. Mieyſca do tey ſprzedaży przeznaczaią ſię w Koronie Warſzawa, w Litwie Wilno. Termina maiącey odbywać przedaży w Koronie raz od 1. dnia Czerwca do dnia 15. drugi raz od 1. Grudnia do 15. W Litwie raz od 24. Czerwca przez naſtępne dwa tygodnie; drugi raz od 2. Stycznia do 15. A ta przedaż ma ſię zawsze odbywać przez Licytacyą, w którey ten zyſka pierwſzeńſtwo Dziedzictwa, kto naywyżſzą cenę ofiarować będzie, przy dopełnieniu przepiſanych tym Prawem warunków.

2do. Spoſób Licytacyi używany będzie taki, iakiego dotąd używała Kommiſſya Skarbu Koronnego, albo iaki nowym Prawem o Licytacyach publicznych opiſany zoſtanie.

E 3tio.

3tio. Urządzone y na części podzielone Królewszczyzny wakuiące, naypierwey do licytacyi podane będą, tudzież y te, które Uprzywileiowani Dzierżawcy, czyli ich Prawa Nabywcy, nie czekaiąc kolei z losu wypadaiącey, sami do prędszego Urządzenia y przedania dobrowolnie podali. Po tych zaś Królewszczyzny inne, które z losu do urządzenia w kolei wypadły, według Artykułu III. Paragrafu 4.

4to. Kommissya Skarbowa O. N. zawsze przed terminem Licytacyi przynaymniey na trzy Miesiące ogłaszać ma w Uniwersałach, iakie Królewszczyzny, w ktorym Woiewodztwie y Powiecie leżące; na iakie części podzielone; a z nich każda część wiele dochodu, wiele osady, wiele ludności, wiele włók ziemi zawiera, przychodzić maią do nastepney Licytacyi.

Takowe Uniwersały Kommissya Skarbowa podać nayprzód rozkaże do Aktów Publicznych Warszawskich, a potym rozsyłać one będzie do Kommissyi Woiewodzkich, a przez nie do Parafii *via Cursoria:* Nadto poda także Kommissya obwieszczenie do Gazet; y oprócz tego wypis rzeczy z Uniwersałów wyciągnięty, do druku podany przy Gazecie rozdać każe. A z przesłanych Uniwersałów zaświadczenie odbierać będą Kommissye, tak Skarbowa iako y Woiewódzkie.

5to. Na ieden termin przynaymniey dziesięć Królewszczyzn w Koronie, y tyleż w Litwie, Kommissya Skarbowa do Licytacyi poda, nie więcey razem Dóbr ma być podawanych do przedaży iak około 20. Millionów Zło: Pol: wartości w Koronie, a około dwunastu Millionów w Litwie, to iest według tey Ceny iaka z szacunku przez Lustracyą wynalezionego podawana będzie do Li-

cyta-

cytacyi, a tak w iednym Roku w czterech terminach Licytacyi częścią w Koronie, cząścią w Litwie, do szeździesiąt czterech Millionòw wartości Lustracyiney, nie licząc w to zwiększoney ceny przez Licytacyą, Dobra Rzpltey rozprzedane być mogą.

6to. W Warszawie sama Kommissya Skarbowa O. N. w składzie swoim uskuteczniać będzie przypadaiące na terminach Licytacye, z pomocą Officyalistów swoich, a nawet z pomocą Lustratorów według swoiego wyboru, ieżeli tego znaydzie potrzebę. Do Litwy zaś wybierze Kommissya przez wota sekretne z składu swoiego dwoch Kommissarzow Prowincyi Litewskiey, y dwoch z Prowincyi Koronnych, ktorym w pomoc y Lustratorow y Officyalistow, Skarbowych oznaczy. Ci na Termina prawem ozuaczone znaydować się powinni w Wilnie z wszelką gotowością do rozpoczęcia Licytacyi w dniu przepisanym; y te odbywać będą tak, iak sama Kommissya w Warszawie.

7mo. Rozdzielne części Krolewszczyzn w podziałach swoich urządzone y opisane, rozdzielnie także maią być licytowane y do Taryff Skarbowych zaciągnięte, chociażby, ieden nabywca zakupił więcey części, godząc się o cenę podzielnie, czyli rozdzielnie licytuiąc część każdą, a wolno będzie ubiegać się do tego nabycia wszystkim Obywatelom, ktorym Prawa Kraiowe wolnego nabywania Dobr Ziemskich dozwalaią.

8vo. Gdy iednak w widokach Politycznych y Ekonomicznych dla powszechnego Dobra Narodu podział Ziemi publiczney na osobne iak naylicznieysze Dziedzictwa, oraz ułatwienie nabycia Dziedziczney osiadłości Ziemiańskiey dla uboższych Obywatelow, iest ważnym tey ustawy zamiarem, przeto mieć chcemy, aby na iednym terminie Licytacyi nikt

E2 z Kra-

z Kraiowych Obywatelow więcey z tych Dobr zakupić niemogł, iak około puł Milliona Zło: Pol: wartości z Lustracyi wyciągniętey, y do Licytacyi podaney, chybaby iedna część nie rozdzielna do licytacyi podana znalazła się wyższey wartości, to ten warunek na przeszkodzie być nie ma.

9no. Wszakże Uprzywileiowani Dzierżawcy, lub ich Prawa Nabywcy zakupić mogą z Krolewszczyzn, ktore posiadali tyle Intraty, ile im z Prawa służy, chociażby to przechodziło wartości Lustracyiney puł Millionowey.

10mo. Cudzoziemcy także bogaci, bądź Szlachta, bądź Mieszczanie, ktorzyby w Polszcze osieść chcieli, zrzekłszy się do życia swego wszelkiey służby u Monarchow Zagranicznych, bądź Woyskowey bądź Cywilney, będą mogli zakupić ~~tyle z tych Dobr Rzpltey, ile zechcą, y ile przez Licytacyą osiegną z warunkiem, aby za całą wartość nabytych przez siebie Dobr zupełną cenę Lustracyiną bez zachowania żadney części na Dobrach do Skarbu Rzpltey opłacili;~~ oraz z tym wyłączeniem, aby Krolewszczyzn Pogranicznych do odległości dwoch mil od granicy nie kupowali: ktore iedynie Kraiowym Obywatelom Prawo do nabywania Dobr Ziemskich maiącym wolno będzie nabywać, ktorzyby zaś z takowych Cudzoziemcow nabyli Dobr w Polszcze lub w Litwie przynaymniey za Million Złł: Polskich, ci po pięciu latach zasiedziałości w Kraiu Indygenaty lub Nobilitacye bez odmowienia na Seymie otrzymaią, y wszelkich swobod, Prerogatyw, y Urzędow Szlacheckich z mocy Prawa tego, wszelkie uczestnictwo w zupełney rowności z Szlachtą Kraiową mieć będą z Potomkami swoiemi, chociaż przed przyiściem ich do Kraiow Rzpltey urodzonemi.

Krolewszczyzny nad Morzem leżące, a w

[Handwritten marginal note:] Dobra rzeczone podług Warunkow w tym Prawie zawartych —

ce, a w ktorych Kommiſſya Skarbowa uznałaby możność założenia Portu, przedane bydź nie maią.

11mo. Intrata z propinacyi, czynſzow, oſypow i wſzelkich danin, lub robocizn, z Miaſt Dekretami Sądow Aſſeſſorſkich na gotową opłatę otaxowana, nie ma bydź ſprzedana, lecz proſto do Skarbu, od czaſu zapadłych Dekretow 4ma ratami wnoſzona. Grunta zaś i Woytowſtwa, ktore Sąd Aſſeſſorſki w lokacyach Miaſt na rzecz Skarbu przyſądzi, gdy przez licytacyą ſprzedane będą, natury właſności Mieyſkiey nie zmienią. Wzaiemnie gdzieby w Miaſteczkach Dziedzicznych części Krolewſkie znaydowały ſię, te przez Licytacyą ſprzedane, przy naturze właſności Ziemſkiey zachowane będą. Grunta zaś i Woytowſtwa w Wolnych Miaſtach, ktore ſą dziedzicznym prawem poſiadane, a Przywileiami przed-Uniowemi zabeſpieczone, iako Naturę Dobr Dziedzicznych maiące, w Prawach ſwoich nie naruſzone zoſtaną.

ARTYKUŁ VII.

Wypłacenie należących Skarbowi Summ za kupione Krolewſzczyzny, i użycie tychże Summ.

1mo. Kupuiący iakąkolwiek część, albo więcey części z Krolewſzczyzn, ſtoſownie do zamiaru tego Prawa piątą część wartości, czyli ceny, iaka przez Luſtracyą wynaleziona zoſtanie, i przez Kommiſſyą podana będzie, wnieść ma zaraz po licytacyi kupioney przez ſiebie Krolewſzczyzny do Skarbu Rzptey. Od reſztuiącey zaś ſummy ſzacunkowey i Licytacyiney wraz zrachowaney, napotym procent do Skarbu opłacać ma. Kupuiący zaś oſobną część boru, lub laſu handlowego, całą ſummę za wartość tego laſu wnieść ma do Skarbu.

2do. Wnieſienie do Skarbu piątey części za Dobra, iako i zupełney ceny za oddzielne laſy rozumieć chcemy, bądź w opłacie natychmiaſt gotowych pieniędzy, bądź w kaucyach, bądź w pewnych ſkryptach, czyli Obligach Obywatelſkich w doſtateczney Ewikcyi na Dobrach Ziemſkich, z terminem oddania ſummy i procentu od niey piątego, w Rok naypoźniey; co gdyby na terminie oddane nie było, ma bydź exekwowane ſpoſobem Delaty na dobrach Ewikcyi poddanych; ktorego prawidła Kommiſſya Skarbowa pod odpowiedzialnością z każdey oſoby przeſtrzegać ma.

3tio. Summę za cenę Dobr przy każdey Krolewszczycznie zostaiącą, w zwyczaynym u Nas rachunku, z proporcyi procentu pięć od sta, czyli za procent roczny, licząc na wieczność prowent dwudziestoletni wyciągniętą, powiększoną mieć chcemy w proporcyi zniżenia procentu od piąciu do czterech od sta, iaki od Summ wszystkich, ktore po uczynionym wyżey odtrąceniu na tych dobrach zostaną, na zawsze oznaczamy: przeto summy kapitalne na tychże Dobrach zostaiące, przyczynieniem iedney czwartey części powiększone bydź maią tak, aby w kupnie Dobr za prowent iednoroczny liczony był na wieczność prowent dwudziesto - pięcioletni, a od Summ tak wyrachowanych, nie więcey iak po cztery od sta na przyszłość bez żadney na zawsze odmiany.

4to. Dziedzice Dobr teraz od Rzpltey w Dziedzictwa przemienionych, co rok opłacać będą w czterech ratach, to iest w Miesiącach Stycznia, Kwietnia, Lipca i Października, zacząwszy w cwierć roku od obięcia Dobr w dziedziczne posiadanie, a to zawsze pod zwykłym rygorem Delaty, czyli podania do wyboru przez woysko.

5to. Nadto dla słusznego zwrocenia Skarbowi Rzplitey łożonych kosztow na urządzenie Krolewszczyzn w porządku wieczystey przedaży, zkąd i dla nabywcow nowych dziedzictw nie pospolite wynikaią korzyści, zwłaszcza kiedy z nabyciem dobr Geometryczne Mappy bez osobnego kosztu mieć będą, każdy Nabywca nowy dziedzic, zamiast zwykłego Porękawicznego po Złotych 18. od każdego tysiąca złotych zupełney summy, iaka za wartość Dobr wypadnie, zaraz przy Licytacyi swoiey do Skarbu wniesie; Tranzakcye zaś wieczyste Kommissya Skarbowa Oboyga Narodow bez opłaty stęplowanego papieru sporządzi, a zapis pozostałey na Dobrach summy, także bez opłaty papieru stęplowanego od kupuiącego odbierze, i do Akt przyzwoitych Dobrom podać każe.

6to. Szacunkowy kapitał z przedaży Krolewszczyzn wynikaiący, y na tych Dobrach zachowany, zasob Skarbu gotowego oznaczać będzie, y iedynie w gwałtowney potrzebie na obronę

X naywięcey na raz iedney części dziesiątey —

obronę Kraiu, w przypadku woyny iuż deklarowaney X ~~w części d oiftey~~ rufzony bydź może, lecz nie inaczey, tylko za poprzedzaiącym wyrokiem Seymu iednomyślnością, albo więkfzością Zdań. W żadnym zaś innym przypadku użycie iakieykolwiek części tego fkarbu mieyfca mieć nie ma, a władza Wykonawcza nigdy pod żadnym pozorem dotykać fię tego kapitału domyflem fwoim mocna nie będzie; pod furowością Praw & *Crimine peculatûs* przepifanych. Podobnież dochód cały z procentu od kapitału tego na dobrach zachowanego, po wyiściu, lub ufpokoieniu Praw uprzywileiowanych Poffefforów, iedynie i fzczególnie na potrzeby Woyfka Rzeplitey i utrzymanie onego prawem ninieyfzym przeznaczamy. Również na ten koniec przeznaczamy i procent od summ, które z opłacenia piątey części wartości dziedzictwa do fkarbu weydą.

7to. Aby zaś nienarufzone zachowanie tego fkarbu, fzczególnie na obronę powfzechną w zafob odłożonego, iak naymocniey zabefpieczone bydź mogło, i aby w powfzechney ufności Narodu utwierdzone zoftało; waruiemy wyraźnie, iż na żadne dary, na żadne iakiekolwiek nadgrody, albo ofiary, nie tylko komukolwiek z powodu iakiey badź zafługi, ale ani Nam Krolowi i Naftępcom Tronu w żadnym fkładzie Seymu fkarb ten narufzonym bydź nie może, pod tą samą ścifłością warunków, iakiemi pewność i ftałość tych nowych dziedzictw Artykułu XI, ubefpieczona zoftała.

8mo. W przypadku użycia kapitału tego, w części iakiey na obronę Kraiu, iedynie za wyrokiem Seymu, iako ieft w poprzedzaiącym Artykule oftrzeżono, nie inaczey Kommiffya Skarbowa wyciągnąć będzie

F 2 mogła

mogła przeznaczoną summę, tylko w równym rozkładzie na wszystkie Dobra teraz w Ziemiańską własność przemienione tak, aby w iednakowym uproporcyonowaniu pewney ilości od sta, każdy dziedzić z summ szacunkowych część upłacił, względnie do każdego oddziału Dòbr Taryffami wyszczegulnionych, i to nie od razu, lecz w pewnych oznaczonych przez Kommissyą czasach dostatecznie przedłużonych, i sposobności gospodarskiey dogadzaiących, tudzież z powinną bacznoscie na to, aby ogólna w Kraiu cyrkulacya pieniężna żadnego gwałtownego wzruszenia nie ucierpiała; ile zaś summ szacunkowych upłaconych będzie, od tyla procent iuż na potym odpadnie, o czym dziedzice kwitami Kommissyi Skarbowey każdemu z osobna oddziałowi Dóbr służącemi zapewnieni bydź maią.

6vo. Kiedy zaś skarb publiczny w czasie następnym zwròci podniesione summy na te same dobra, w takim rozkładzie, iak były podniesione, Dziedzice na odwròt przyiąć one powinni będą, aby w iednym zawsze porządku, i w całości ten skarb gotowy, przy tych samych dobrach zostawał. Przeto, ieżeli tym czasem w mieyscu podniesionych summ Dziedzice dług iaki zaciągnęli, ten dług zwróconemi do skarbu publicznego summami zniesiony będzie.

ARTYKUŁ VIII.

Wymiar nadgrody dla Lustratorów.

1mo. Po dopełnionym dziele przedaży Królewszczyzn, Lustratorowie wymierzoną mieć będą pracy swoiey nadgrodę z porękawicznego poprzedzaiącym Artykułem oznaczonego; iaka zaś summa z tego porękawicznego wypadnie, tę razem zliczoną Kommissya Skarbowa podzieli mię-

między Lustratorów, Geometrów y Officyalistow z ramienia swego przydanych w proporcyą wielkości i doskonałości pracy każdego, takową iednak nadgrodę Kommissya Skarbowa w części *anticipative* zaliczyć może z skarbu Lustratorom, Geometrom i Officyalistom tego żądaiącym, a takowego wydatku Tabellę na każdym Seymie podawać będzie.

ARTYKUŁ IX.

Wymiar sprawiedliwości dla Uprzywileiowanych Dzierżawców, i Ich Prawa Nabywców.

Ocalenie sprawiedliwości dla Starostow i wszelkich Uprzywileiowanych Dzierzawców, którzy Królewszczyzny posiadaią, lub do osiągnienia ich po zeyściu teraźnieyszych Dożywotników służące sobie maią Prawa, tudzież ich Prawa nabywcom, tym sposobem dopełnione mieć chcemy:

1mo. Wszyscy Uprzywileiowani Dzierżawcy Królewszczyzn, lub ich Prawa nabywcy nie będą ruszeni z possessyi Królewszczyzn swoich, dopòki z porządku tym Prawem przepisanego przedaż wieczysta nienastąpi.

2do, Po nastąpioney przedaży należytość ich ocalona im będzie, albo w dochodzie corocznym, iak im służy, albo w ogólnym opłaceniu dożywocia, czyli innego Prawa doczesnego, z wolnością dla nich, aby sami obrali, co zechcą, w sposobie i pod warunkami, iak następuie:

3tio. Przestaiący na dochodzie corocznym, dopòki Ich Prawa niezgasną, w iakiey proporcyi z mocy Przywileiów i Prawa na teraźnieyszym Seymię zapadłego, dochòd z Krolewszczyzn posiadali, w takiey samey proporcyi zupełną część z intrat Mieyskich, iakie się z nowey lustracyi okażą, i z dochodu procen-

towego

towego od summy za dziedzictwo wsiów, iaka za zupełną wartość dóbr przez Licytacyą ustanowiona będzie, zachowaną sobie mieć będą na wszystek czas, iaki ich Prawa i Przywileie zaięły, to iest Uprzywileiowani maiący proste Prawo dożywocia X zupełnie połowę odbierać będą. ^ Maiący Prawo Expektatywy, gdy przyidą do użycia Prawa swego, pułtory cwierci, Emfiteuci, którzy są w Possessyi ósmą część, równie Emfiteuci którzy nie są ieszcze w Possessyi, gdy przyidą do użycia Prawa swego, ósmą część dochodu odbierać będą; lecz z przedaży lasów i borów oddzielnych od gospodarskiey potrzeby dóbr, iako Przywileiami pod użytkowanie dzierżawców nie zaiętych, żadnego udziału, ciż uprzywileiowani mieć nie będą.

X lub naywięcey dożywocia Prawo nadane
^ lub do wygaśnienia Praw im służących —

4to. Tę należytość odbierać będą którzy zechcą prosto ze skarbu publicznego pod odpowiedzialnością Kommissyi, która mocą Prawa tego obowiązana będzie stosować się do żądania i układu Uprzywileiowanych, czyli ich Prawa Nabywców iaki oni Sami w czasie podadzą to iest: czyli zechcą bydź płaceni z kassy generalney, czyli przez assygnacye Kommissyi do kass Prowincyonalnych; albo gdy żądać będą potrącenia sobie tey należytości w podatkach iakichkolwiek z dóbr ich do skarbu publicznego corocznie płaconych, i zrobią w tym celu stan i układ z Kommissyą Skarbową, na co szczególny Protokuł, czyli Księga Rachunkowa przez Kommissyą Skarbową ustanowiona będzie, i zamiana przyzwoitych kwitów nawzaiem następować ma.

5to. Którzy zaś uprzywileiowani i ich Prawa nabywcy obiorą sobie wypłacanie należytości swoiey przez nowych dziedziców, ci dla większey pewności swoiey zarękę mieć będą w części summy wniesioney przez nowych Nabywców Dóbr do Skarbu Rze-

Rzeplτey opłaceniem piątey części wartości ſzacunkowey Dziedzictwa, gdy doſtateczną okażą Ewikcyą. A ta ſumma przy nich zoſtanie po pięć od ſta aż do zgaśnienia ich Prawa, po ktòrym do ſkarbu Publicznego powròco. na będzie pod exekucyą, ſpoſobem delaty na dobrach tey Ewikcyi podległych.

6to. Przeznaczaiąc zaś na wſpomnioną zarękę pewności dochodu dla Dożywotników połowę ſummy z piątey części wartości dziedzictwa wnieſioney do ſkarbu, co oznacza względnie do połowy dochodu Dożywotnikowi należnego, prowent czteroletni, iak ſię z przyſzłey Luſtracyi okaże, więc w ròwney proporcyi dla maiących Prawo Expektatywy, z teyże ſummy przez nabywcę do ſkarbu wnieſioney, gdy przyidą do użycia Prawa ſwego, udział na rówuą dla nich zarękę wyznaczamy, to ieſt: pułtory ćwierci z teyże wnieſioney za wartośćDziedzictwa ſummy; Emfiteutom nakoniec w Poſſeſſyi będącym,y Emfiteutòm, ktòrzy ieſzcze do użycia Prawa ſwego przyſść maią, w teyże proporcyi dochodu im ſłużącego puł ćwierci, czyli iednę część òſmą z rzeczoney ſummy od nabywców Dòbr do ſkarbu wchodzącey, ròwnie w zarękę ich dochodu, przy okazaniu należytego beſpieczeńſtwa odebrać dozwalamy.

7mo. Jle zaś komu należy procentu, po odtrąceniu tey ilości, iaka z prowizyi od ſummy przy każdym zoſtaiącey wychodzi, to nowi dziedzice z pokazania od Kommiſſyi Skarbowey, na odpowiadaiących tey należytości prowentach oznaczanego, przepiſanemi tą Uſtawą ratami upłacać będą uprzywileiowanym, czyli ich Prawa nabywcom, ſkładaiąc należący im prowent w Kommiſſyi Porządkowey własnego Powiatu, y biorąc od Kommiſſyi zaświadczenie, wraz z kwitem od uprzywileiowanych; Bez złożenia zaś takiego świadectwa dopełnioney dla uprzywileiowanych opłaty przy płaceniu przepiſanych w Artykule VII. rat Skarbowych, ciż nowi

G 2

OPINIA DEPUTACYI.

*Deputacya chcąc iak naywierniey przy-
nieść Proiekt mnieyſzy w zupełnym do zaſad
ſtoſunku, położyła oſtrość tych Zaſad, na
wſzyſtkich licytuiących Staroſtwa, względem
utraty Dziedzictwa na uchybienie opłaty ie-
dnsy raty; wiedząc iednak, iż z takowey Pra-
wa oſtrości, mogłaby ſię znacznie pomniey-
ſzyć konkurrencya w Licytacyi podaie oſo-
bną Opinią, co do tego punktu która równie
zabeſpieczy Staroſtów, y Skarb, a konkurren-
cyi nieścieśni.*

*„Ci zaś nowi dziedzice dopełnić iey
znowu obowiązani będą, czego gdyby niedo-
pełnili y aż do terminu drugiey raty, toż wy-
płacenie odwlekli, tedy uprzywileiowani
maiąc w ręku ſwoich, czyli pod zapiſem na
użytek ſwòy ſummę, z tey ſobie wſzyſtkie za-
wiedzione raty potrącą. Ieżeli zawodni dzie-
dzice w drugim roku końca z niemi nie uczy-
nią, y zupełnie ich niezaſpokoią, albo o zrze-
czenie ſię doczeſnego ich Prawa dobrowolney
z niemi ugody nie zrobią; tedy przekonani o
to od zawiedzionych w Kommiſſyi Skarbo-
wey* Proceſſu ſummario, *z regeſtru Skar-
bowego, który w przeciągu trzech Mieſięcy
oſtatecznie ſkończony bydź powinien, przez
Dekret teyże Kommiſſyi dziedzictwo tych
części utracą, z których przekazany dla u-
przywileiowanych prowent zawiedli, a reſzta
ſummy u uprzywileiowanych pozoſtałey w
nadgrodę powiękſzonego zawodu y prawnych
wydatków właſnością ich zoſtanie. Kom-
miſſza zaś te ſame dobra na nowo licytować
będzie, w ſpoſobie y pod warunkami tą Uſta-
wą przepiſanemi. Takimże ſpoſobem na no-
wo dla uprzywileiowanych procent zabeſpie-
czy, albo ze Skarbu publicznego oznaczy,
gdy oni ſami tak zechcą, według Paragrafu
4. tego Artykułu.* „

dziedzice kwitu w Exakcyi zyſkać nie
będą mogli, y Delacie do Exekucyi
Woyſkowey podpadać będą. A w tym
przypadku uprzywileiowani, maiąc za-
wód od nowych dziedziców, mocni bę-
dą potrącić ſobie należytość ſwoią z ſum-
my za rękoymią onym ſłużącey.

Gdyby licytuiący uchybił iedney ra-
ty zapłacić, y aż do terminu drugiey, to
wypłacenie odwlókł, to utraci y piątą
część złożoną, y dziedzictwo nabyte, a w
tym przypadku złożona u Uprzywileio-
wanego Poſſeſſora połowa piątey części
iego ſtanie ſię własnością, Krolewſzczy-
zna zaś pod temiż ſamemi warunkami na
nową poydzie licytacyą.

8vo. Chociażby zaś ſumma na rę-
koymią dla uprzywileiowanych przezna-
czona w Skarbie Rzeplitey zoſtała, dla
nieokazaney przez nich Ewikcyi; ie-
dnak z tey ſamey ſummy Skarb publi-
czny tak nadgradzać ma uprzywileio-
wanym poniesiony od nowych dziedzi-
ców zawód, iak inni, co ſummy w za-
rękę wzięli, i według paragrafu poprze-
dzaiącego ſami ſobie z przepiſu tego Pra-
wa nadgrodzili.

9no. Kiedy uprzywileiowani Dzier-
żawcy, lub ich Prawa nabywcy, ſami
przez licytacyą otrzymaią dziedzictwem
Krolewſzczyznę, którą poſiadali, albo
iey część iaką, używać będą dobro-
dzieyſtwa tego Prawa w opłaceniu
piątey części ſzacunkowey za wartość
dziedzictwa, zachowuiąc przy ſobie część
teyże ſummy, w proporcyi paragrafem
ſzoſtym tego Artykułu opiſaney, gdy
tylko okażą przed Kommiſſyą Skarbo-
wą doſtateczną Ewikcyą, z mocy ktorey
po zgaśnieniu Praw ich doczeſnych, na-
ſtępcy ich, lub Ewiktorowie też ſummę
do Skarbu publicznego wnieść zaraz o-
bowiązani będą, pod oſtrością Exekucyi,
ſpoſobem Delaty na dobrach Ewikcyi
podległych. Takowi zaś Uprzywileio-
wani Poſſeſſorowie, lub ich Prawa naby-
wcy, którzy przez licytacyą otrzymaią

Krô.

Królewszczyznę, należącą tylko podług Prawa część do Skarbu wnosić będą, a swoią należytość sobie zachowaią.

10mo. Którzy z uprzywileiowanych Dzierżawców, lub ich Prawa nabywców żądać będą opłaty dożywocia swoiego, czyli wspólnych, albo następnych dożywociów dla ich Potomstwa służących, ci zaraz po odbytey dóbr, które oni posiadaią lustracyi oświadczyć to maią na piśmie przed Lustratorami, y wziąść od nich na to zaświadczenie. A Lustratorowie przy złożeniu w Kommissyi Skarbowey dzieła każdey Lustracyi, złożą y te żądania od uprzywileiowanych podane. Kommissya zas w osobny Protokuł, takowe uprzywileiowanych Dzierżawców żądania zapisze, w niesposobności oświadczenia takowych żądań przed Lustratorami naydaley przed Licytacyą podać ie maią, ciż uprzywileiowani do samey Kommissyi Skarbowey; ktorzy zaś poźniey podawaćby się chcieli do przyięcia summy za dożywocia, lub inney natury, Prawa doczesne maiący, dobrodzieystwa tego zyskiwać nie będą.

11mo. Opłata Praw Uprzywileiowanych Dzierżawców, taka się postanawia, za proste poiedyncze dożywocie Prowent siedmioletni, iaki Lustracya w porządku przedaży dopełniona wynaydzie, względnie do połowy całkowitego dochodu z prawa uprzywileiowanemu należney; gdzie zaś zachodzi *Jus in solidum*, czyli Prawo dwoch Osób Męża y żony wspólnie dożywociem zaszczyconych, bądź to przez wspólny Przywiley dla oboyga Małżonków razem służący, bądź przez osobny Przywiley *Juris communicativi* wspólność Prawa, czyli Prawo na przeżycie nadaiący, tam Prowent takowyż z Lustracyi wynaleziony dziesięcioletni opłacony będzie. Nakoniec, co do Dzierżaw Królewszczyzn, bądź Prawem lennym nadanych, bądź do wybrania Summ wypuszczonych, y z mocy Prawa przez Dekreta ostatniey Instancyi przyznanych, tym Possessorom zostawu-

ie ſię wolność oſobnego ugodzenia ſię z Kommiſſyą Skarbową O.N. o opłatę ogòlną ſłużących ſobie, podług Praw y nadań dożywociòw, gdyby zamiaſt corocznego Prowentu im ſłużącego, raczey ſummą Kapitalną Prawa ſwoie opłacone mieć chcieli, a w takowe ułożenia z pomienionemi Poſſeſſorami wchodzić Kommiſſya Skarbowa O. N. mocna będzie, maiący zaś Prawo expektatywy za dożywocie poiedyncze, Prowent półtory ćwierci im ſłużący, także za lat ſiedm w w ogólney opłacie dożywocia ſwego mieć będą.

12mo. Emfiteutowie, lub ich Prawa nabywcy z nadania Seymu 1775. Prawa ſwoie maiący, ktòrym z uchwały Seymu teraznieyſzego część oſma dochodu ſłuży, bądź oni dawniey, bądź też pozniey do poſiadania dòbr przyſzli, ieżeli zechcą, dzieſięcioletni Prowent ſobie ſłużący za całkowite ſwoie Prawo mieć będą wypłacony. A ci, ktòrych Prawa Emfiteutyczne ieſzcze ſkutku nie wzięły, na ten czas taką opłatę zyſkiwać będą mogli, kiedy iuż iſtotny ſkutek ich Prawa otrzymaćby miały, po zgaśnieniu Praw innych rozciągaiących ſię na teyże Królewſzczyznie.

13tio. Te zaś ſummy z Prowentu ſiedmioletniego, czyli dzieſięcioletniego za dożywocia oznaczone wypłacać będzie Kommiſſya uprzywileiowanym po ſprzedaniu Królewſzczyzn, które oni poſiadali, z ſumm przez nabywców do Skarbu wnoſzonych za Dziedzictwo tychże Królewſzczyzn w opłaceniu od nich piątey części wartości Luſtracyiney.

14to. Gdy uprzywileiowani Dzierżawcy, lub ich Prawa nabywcy, podawſzy ſię za żądaiących opłaty dożywocia, potym Królewſzczyzny iakowe zalicytują, bądź te; które ſami poſiadali, bądź inne, a w opłaceniu piątey części wartości Dziedzictwa tym Prawem przepiſaney, przekazać zechcą Skarbowi Rzeczypolitey Summę ſzacunkową ſwoiego dożywo-

żywocia, albo część oney według przypadku potrzeby, w iakiey ſię znaydą; Kommiſſya Skarbowa do takiego ich układu przychylić ſię obowiązana będzie, aby tylko w tym czaſie Krolewszczyzny przez nich poſiadane do Licytacyi także przychodziły.

15to. Krolewſzczyzny Kontraktem Emfiteutycznym przez KommiſſyąSkarbową ſpoſobem Licytacyi, z mocy prawa na lat 50. wypuſzczone, taż Kommiſſya ſprzeda na dziedzictwo tym, ktòrzy ie przez licytacyą otrzymali, lub ich prawa nabywcom, ieżeli za wartość dziedzictwa zamiaſt nowey licytacyi nadadzą dzieſiątą część wyżey nad intratę, iaką rzeczonym kontraktem przyięli, wſzyſtkie zaś inne warunki y uroczyſtości względem tey przedaży zachowane będą, iak względem innych Krolewſzczyzn; nakoniec części według podziału w Taryffę wpiſane być maią. Gdyby iednak ktòry z takowych Poſsessorów za Kontraktem Kommiſſyi danym Królewſzczyznę poſiadaiących, ten warunek nadania 10tey części uciążliwym dla ſiebie znaleźli, y nie życzyliby ſobie otrzymać w ten ſpoſòb dziedzictwo, a żądaliby utrzymać ſię przy kontrakcie, tedy Prawo ich na oboſtronney ugodzie, a razem y na urzędowey czynności zaſadzone, w całości zachowane im będzie, y dopiero po wyiściu ich kontraktu te dobra ſpoſobem teraźnieyſzą Uſtawą przepiſanym ſprzedane być maią. W Krolewſzczyznach, ktòre przez Licytacyą na lat 50. w dzierżawę przez Kommiſſye Skarbowe ſą puſzczone, y ktòrych dziedzictwa aktualni przez Licytacyą Poſſeſſorowie nabyć niechcą, owſzem przy Emfiteutycznym Kontrakcie zoſtać pragną. Luſtratorowie żadnych odmian czynić nie maią. Przeto Jnwentarze w takowych Krolewſzczyznach do Licytacyi ſporządzone w ſwey mocy utrzymane mieć chcemy.

16to Summy Obywatelom niektòrym z ſtrony Rzplt:y na Krolewſzczyznach prawem upewnione, po dopełnioney Krolewſzczyzn przedaży Właścicielom tychże Summ ze Skarbu Rzpltey publicznego wypłacone mieć chcemy.

17mo. Kredytorowie, ktòrzy za Dekretami przyſądzone maiąc Summy przez Tradycyą zaięli, y trzymaią aktu-

H2 alnie

alnie Starościńskie Posseslye, iako po zupełney konwikcyi y bez formowania nowego, składane w Kommissyach Porządkowych Intraty Uprzywileiowanych Possessorów za kwitami swemi, odbierać maią, aż do wybrania Summ przez Dekreta przysądzonych. Z tych także Summ, które na spłacenie Praw Uprzywileiowanych Possessorów użyte będą, Kommissya Skarbowa należytość Tradycyinych Intrat Starościńskich Possessorów zaspokoić powinna.

ARTYKUŁ X.

Podwyższenie tymczasowego dochodu z Królewszczyzn, niżeli sprzedaż y przemiana ich w dziedzictwa nastąpi.

Gdy Rzplta niezaprzeczone ma Prawo do nayrzetelnieyszey z Królewszczyzn, iako dotąd dziedzictwa publicznego intraty prawami sobie zastrzeżoney, y ostatnim prawem Seymu teraźnieyszego w pewney proporcyi względem różnych Dzierżaw, y za różnemi Prawami posiadanych oznaczoney, a z przyczyny niedostatecznych sposobow dotąd użytych zupełnego dochodu skarbowi swemu należnego nie odbierała, y dopiero przez przedaż tych dobr na wieczność sposobem Licytacyi, do nayściśleyszego ocalenia własności swoiey przychodzić ma, więc dla zbliżenia tym czasem dochodu skarbowego do słuszney miary prawami przepisaney, podwyższoną mieć chcemy opłatę z Królewszczyzn w sposobie następuiącym;

1mo. Dzierżawy Królewszczyzn prostym Prawem dożywocia, bądź poiedynczego, bądź wspólnego, albo za Przywileiem na przeżycie, lub też prawem lennym, czyli na pewną liczbę Dożywociów służącym Królewszczyzny posiadaiący, którzy z mocy prawa na teraźnieyszym Seymie zapadłego połowę Intraty, czyli dwie Kwarty opłacali, od następuiącey Raty Marcowey Roku bieżącego 1792. trzy kwarty w zwykłych dwóch Ratach, to iest w Marcowey y Wrześniowey corocznie opłacać będą, dopoki przedaż tych Królewszczyzn teraźnieyszym Prawem przepisana nie nastąpi. Takimże porządkiem y do takiegoż zamiaru czasu posiadaiący Królewszczyznę za prawem Expektatywy, pół czwartey Kwartey do Skarbu wnosić maią a

ią, a Emfiteutowie z nadania Seymu Roku 1775. prawo maiący zupełnie 4ry Kwarty płacić będą. Co wſzyſtko rozumiane y rachowane być ma ſtoſownie do Luſtracyi R. 1789.

2do. Gdyby który Poſſeſſor uprzywileiowany, czyli iego prawa nabywca znalazł ſię być uciążonym przez to podwyżſzenie opłaty dochodu publicznego z Królewſzczyzny, tak, iżby to przechodziło iſtotną połowę od Dożywotników należącą, iako też iſtotnie pół trzeciey kwarty od Expektantów oznaczone, czyli nakoniec iſtotne półczwarty kwarty należące od Emfiteutów, tedy mniemaiący ſię być uciążonym Uprzywileiowany Poſſeſſor, ma ſię *ex aſſe* z iednego Roku przed Kommiſſyą Skarbową kalkulować, y na rzetelność tey kalkulacyi zapzyſiądź, bądź przez ſiebie, bądź przez Kommiſſarza ſwego, na rotę naſtępuiącą:= „Ja NN. Przyſięgam Pa- „nu Bogu Wſzechmogącemu w Tròycy „S. Jedynemu, iako rzetelnie regeſtra „wſzelkie do okazania Intraty z Królewſzczyzny NN. Komportowałem, y „nic na ſzkodę Skarbu nie zataiłem. „Tak mi P. Boże dopomoż. „ = Po odebraniu takowey kalkulacyi, y wykonaniu Przyſięgi, Kommiſſya Skarbowa poda Exakcyom do wybierania takowey Jntraty, połowę, czyli pół 3ciey kwarty, albo półczwarty kwarty.

3tio. Gdzie zaś Uprzywileiowani Dzierżawcy znoſić będą przepiſane tym Artykułem podwyżſzenie opłaty do ſkarbu publicznego bez użycia dozwolonego śrzodka okazania rzetelney intraty, y ſtwierdzenia oney przyſięgą, doczekuiąc oznaczoney do urządzenia Królewſzczyzn w porządku przedaży Luſtracyi, tam dopełniona w czaſie taż Luſtracya prawidłem będzie do ſłuſznego pomiarkowania między ſkarbem publicznym, a uprzywileiowanemi dzierzawcami, lub ich Prawa nabywcami; ieżeli ſię to okaże, iż znoszone przez uprzywileiowanych podwyżſzenie intraty przewyżſzało należny od nich dochód w połowie, albo w półtrzeciey kwarty, czyli nakoniec w półczwartey kwarty względem iſtotney intraty, tedy Kommiſſya Skarbowa powróci im ze ſkarbu publicznego wſzelki naddatek; przeciwnie też oni dopłacą ſkarbowi publicznemu, ieżeli luſtracya

ſtracya okaże, iż w rzeczonym podwyżſzeniu ieſzcze Dożywotnicy iſtotnye połowy, albo Expektanci pół trzeciey kwarty, lub nakoniec Emfiteutowie pół czwartey kwarty niedoſiągnęli.

4to. W tych Królewszczyznach, które urządzeniu y Luſtracyi w porządku przedaży nie podpadaią, gdy ich dziedzictwo iuż ieſt prawami nadane y utwierdzone, lecz zoſtaiąc pod przywileiami do zgaśnienia Praw Dożywotników opłacaią do ſkarbu Rzpltey dwie kwarty, y teraznieyſzemu podwyżſzeniu teyże opłaty podlegaią, wolno będzie uprzywileiowanym, lub ich Prawa nabywcom użyć dozwolonego śrzodka okazania prawdziwey intraty paragrafem drugim tego Artykułu opiſanego; ieżeliby przyczynienie do dwoch kwart trzeciey kwarty zgodnie z Luſtracyą R. 1789. przechodziło iſtotną połowę dochodu Królewſzczyzn w ich poſiadaniu będących; a tym ſpoſobem uſtanowioną prawdziwą połowę intraty do zgaśnienia Praw dożywotnich ſkarbowi publicznemu opłacać będą; albo gdy zechcą żądać mogą od Kommiſſyi Skarbowey wyznaczenia ſzczegolney Luſtracyi, końcem wynalezienia iſtotney połowy dochodu w ſpoſobie takim, iak zwyczay ieſt w Woiewództwie każdym, lub w Powiecie wyciągania intraty y podawania oney arendownym Dzierżawcom.